

Az inkorporációról, az igekötőkről és a perfektivitásról a magyarban

A magyar pusztá főnevek és igekötők hasonló szintaktikai pozíciókban állnak (az ige előtt vagy mögött), de az aspektuális hatásuk csak részben párhuzamos. Ige után állva mindkettő kifejezhet egzisztenciális befejezett olvasatot (*Jani hozott már vizet / Jani jött már le a lépcsőn egyedül*) (Kiefer 1992), de fellelhető két eltérés is. Egyrészt az ige előtt álló pusztá főnév folyamatos vagy progresszív olvasatot jelez (*Jani almát evett*), míg egy itt álló igekötő általában befejezett aspektust (*Jani lejött*). Másrészt az ige mögött álló igekötő lehet progresszív olvasatú, míg ugyanitt egy pusztá főnév nem. Továbbá árnyalja a képet, hogy pusztá főnevek megjelenhetnek igekötős ige mellett is a magyarban (*Jani hibákat követett el*).

Kiefer (1990–91) szerint pusztá főnév és igekötő nem állhat együtt egy mondatban, mert mindkettő (komplex ígét létrehozó) igemódosító. Továbbá a pusztá főnév kumulatív referenciájú inkorporált főnév, amely imperfektív igével kombinálódva imperfektív komplex predikátumot alkot. Kiefer (1992) ehhez hozzáteszi: az ige előtt álló igekötő egyik alapfunkciója a perfektiválás; illetve progresszív olvasat képezhető folyamatos aspektusú igéből kontextuális eszközökkel (vö. ige előtti pusztá főnév), míg imperfektív igekötős igéből tipikusan csak az igekötő hátravetésével. Kiefer rendszere két ponton is pontosításra szorul: egyrészt mert nem ad kimerítő magyarázatot az ige előtt álló inkorporált főnevek és igekötők fordított aspektuális hatására, másrészt mert kizár bizonyos jelenségeket, melyek a magyarban megtalálhatók (vö. igekötő és inkorporáció együttes előfordulása egy mondatban.)

Előadásom elméleti keretétől én Filipnek (2005) a szláv igei prefixumokról és pusztá főnevekről írt elemzését választottam. Amellett fogok érvelni, hogy e rendszer magyarra adaptált változata képes megmagyarázni a Kiefer rendszere által is kielégítően kezelt nyelvi tényeket, de egyúttal mentes a két említett hiányosságtól. Filip (2005) szerint a szláv igei prefixumok olyan (Partee 1991 értelmében vett) ún. A-kvantorok, melyek kvantálttá teszik az (önmagában kumulatív referenciájú) inkrementális téma szerepű pusztá főnévi argumentumot és az eseményváltozót, de eközben nem vezetnek be 'szükségszerű végpont'-ot (így akkumulációt írnak le, nem kulminációt). Továbbá az [igei prefixum + pusztá főnév] komplexum olyan (de Swart 1998 értelmében vett) eventualitásleírás-módosító, mely az inkorporált főnevekhez hasonlóan szűk hatókörű a többi hatókörrel bíró elemhez (pl. negáció) képest. Végül, de nem utolsósorban Filip megenged a prefixált ige mellett olyan kvantifikált inkrementális téma argumentumot is, mely 'nagy mennyiség'-re utaló gyenge határozatlan kvantort tartalmaz (vö. magyar *Jani {sok / # kevés} kekszet megevett a fogadáson*) – arra alapozva, hogy ezek a kvantorok az inkorporált főnevekhez hasonlóan megőrzik az eventualitások hálószerkezetét (vö. Carlson 2000).

Filip (2005) rendszerére támaszkodva Kieferéhez képest teljesebb és egységesebb módon írhatók le az első bekezdésben írt jelenségek. Az igekötők és pusztá főnevek szintaktikai (és részleges aspektuális) párhuzamossága háttérben az inkorporáció jelensége áll, míg a köztük tapasztalható aspektuális ellentét egy kvantifikációs különbséget takar.

Carlson, Greg (2000): Weak Indefinites. Kéziratban. Web: <http://semanticsarchive.net>

Filip, Hana (2005): On accumulating and having it all. Perfectivity, Prefixes, and Bare Arguments. In: Verkuyl, H. J. – H. de Swart – A. van Hout (szerk.): *Perspectives on Aspect*. Springer. 125–48.

Kiefer Ferenc (1990–91): Noun Incorporation in Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica*, 40(1–2), 149–77.

Kiefer Ferenc (1992): Az aspektus és a mondat időszerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan. Mondattan*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 797–886.

Partee, Barbara H. (1991): Adverbial Quantification and Event Structure. In: Laurel Sutton – Christopher Johnson – Ruth Shields (szerk.): *Proceedings of the 17th Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society (BLS 17)*. Berkeley CA. 439–56.

de Swart, Henriëtte (1998): Aspect Shift and Coercion. *Natural Language and Linguistic Theory* (16), 347–85.